

Седляр Д.О.

*к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ*

Седляр М.О.

*к.е.н., ліцей «Наукова зміна»,
м. Київ*

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

Світова спільнота постійно перебуває в динамічному русі, змінюючи та адаптуючи політику своїх держав під вимоги домінуючих суспільних ідей або викликів, що постають перед ними. І серед ключових проблем, які вимагають перегляду в теперішній момент – це проблема економічного зростання.

Споживацьке орієнтування протягом попередніх століть, орієнтація на грошове багатство, обсяги ВВП тощо (по суті матеріальний погляд на збагачення) призвело до суттєвого зростання проблем як на світових, так і національних рівнях. Тому збільшується кількість країн, які обирають своїм орієнтиром інклюзивну модель економічного зростання.

Ми вказували, що інклюзивне економічне зростання передбачає не лише збільшення ВВП, але й рівномірний розподіл його благ серед усіх верств населення, суспільну справедливість (і в першу чергу фінансово-економічну) [1; 2]. Оцінка такого росту потребує комплексного підходу, який враховує не лише економічні, але й соціальні та екологічні аспекти. Відповідно для цього систематично мають відстежуватися показники та на їх основі формуватися звіти, що даватимуть уявлення про якість обраного вектору розвитку.

Слід відмітити, що наразі існує Індекс інклюзивного зростання (IGI), розроблений ЮНКТАД, який дозволяє комплексно виміряти економічний добробут і інклюзивність країни за чотирма категоріями: економіка, умови життя, рівність і навколишнє середовище. Він оцінює економічний розвиток, умови життя, соціальну інтеграцію та екологічну стійкість, узагальнюючи 27 індикаторів в один індекс [3; 4]. Тим самим Індекс інклюзивного зростання (IGI) дозволяє оцінити багатовимірну перспективу зростання, яка виходить за рамки традиційних економічних показників.

Перша категорія – економіка – охоплює такі групи показників, як ВВП економіки, національний дохід, енергоспоживання, зайнятість і торгівля (тобто більш традиційні показники).

Друга категорія – умови життя – зосереджена на соціальних умовах і стані здоров'я, а також на матеріально-технічному забезпеченні та фінансах, використовуючи такі показники, як рівень смертності дітей віком до п'яти років, охоплення школою, охоплення основними медичними послугами та відсоток людей, які користуються безпечними послугами питної води.

Третя категорія – рівність – має на меті виміряти рівність за допомогою таких показників, як коефіцієнт концентрації доходів, гендерний паритет у шкільному навчанні, співвідношення рівня зайнятості жінок і чоловіків, різниця в рівні участі жінок і чоловіків у робочій силі та інші.

Четверта категорія – навколишнє середовище – фокусується на захисті природного капіталу та енергоємності з використанням таких показників, як викиди вуглекислого газу, ефективність використання води та відсоток наземних охоронюваних територій [3].

Оцінка якості інклюзивного економічного зростання є комплексною задачею, яка вимагає застосування широкого спектру показників. Тому ми пропонуємо використовувати інші критерії для оцінки інклюзивного економічного зростання: рівність доходів, доступ до основних послуг, якість зайнятості, соціальна мобільність, представництво в органах влади, місцеві можливості, екологічна стійкість, інноваційність. Обґрунтування вибору цих критеріїв та показників ми подаємо в таблиці 1.

Таблиця 1.

Критерії та показники оцінки якості інклюзивного економічного зростання

Критерій	Показники	Обґрунтування
Рівність доходів	Коефіцієнт Джині, частка доходів, що припадає на найбідніші 10% населення, децильний коефіцієнт, коефіцієнт Аткінсона, гендерна різниця в заробітній платі	Дозволяє здійснити оцінку справедливого розподілу багатства з акцентом на гендерну та соціальну рівність.
Доступ до основних послуг	Рівень грамотності, охоплення населення медичним страхуванням, доступність якісної питної води, доступність житла, рівень індексації пенсій, доступ до фінансових послуг (кредити, банківські рахунки), доступ до інтернету	Дозволяє здійснити оцінку доступу до базових послуг як ключового фактора соціальної справедливості та рівності можливостей.
Якість зайнятості	Рівень безробіття, частка зайнятих у формальному секторі, рівень заробітної плати, тривалість робочого тижня, доступ до професійної підготовки, гендерна сегрегація на ринку праці	Відображає рівність можливостей на ринку праці, рівень стабільності та якості робочих місць для різних груп населення. Додано показник гендерної сегрегації, щоб оцінити рівність можливостей для чоловіків і жінок на ринку праці.
Соціальна мобільність	Індекс міжгенераційної мобільності, частка осіб, які змінили своє соціальне становище за певний період, мобільність за регіонами	Оцінює можливість змінити соціальний статус і регіональну мобільність, що є важливим для рівного доступу до ресурсів і можливостей..
Представництво в органах влади	Частка жінок у парламенті, представництво меншин у органах місцевого самоврядування, представництво різних соціальних груп у прийнятті рішень	Дозволяє оцінити представництво різних груп у прийнятті рішень, що підвищує соціальну справедливість та довіру до влади. Підкреслює важливість представництва різних

Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції
«Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи»

		груп населення в процесі прийняття рішень.
Місцеві можливості	Рівень розвитку інфраструктури в різних регіонах, доступ до фінансування для малого і середнього бізнесу в регіонах, рівень міжрегіональної міграції, доступ до якісної освіти в різних регіонах	Оцінює розвиток регіональної інфраструктури та можливостей, що сприяє рівномірному економічному розвитку країни.
Екологічна стійкість	Вміст шкідливих речовин у повітрі та воді, кількість відходів, темпи вирубки лісів, викиди парникових газів, екологічна справедливість (вплив забруднення на різні соціальні групи)	Відображає важливість захисту довкілля та рівномірного розподілу негативних наслідків серед населення, що сприяє сталому розвитку Додано показник екологічної справедливості, щоб оцінити, як екологічні проблеми впливають на різні соціальні групи.
Інноваційність та підприємництво	Кількість патентів, витрати на дослідження і розробки, частка високотехнологічних галузей в економіці, доступ до фінансування для стартапів, кількість нових підприємств, рівень підприємницької активності серед різних груп населення (за статтю, віком, регіонами)	Підтримка інновацій та підприємництва важлива для економічного зростання та забезпечення рівного доступу до бізнес-можливостей. Містить показники, щоб оцінити доступність можливостей для підприємництва для всіх верств населення.
Доступ до фінансування	Частка населення з доступом до банківських послуг, вартість кредитів для малого і середнього бізнесу, доступність мікрокредитів, гендерна різниця в доступі до фінансування	Оцінює рівність доступу до фінансових ресурсів, що є важливим для розвитку підприємництва (особливо малого), подолання бідності, зменшення нерівності та сприяння економічній активності населення.
Гендерна рівність	Гендерний розрив у заробітній платі, участь жінок в економічній діяльності, представництво жінок в органах управління компаній, гендерна насильство	Комплексно оцінює рівень гендерної рівності в різних сферах життя.

Слід відмітити, що обидві системи оцінки мають на меті забезпечити більш повне уявлення про розвиток країни, порівняно з традиційними економічними показниками. Однак, запропоновані нами критерії та групи показників здатні зробити систему оцінки інклюзивного зростання більш якіснішою.

Переваги оновленої системи критеріїв та показників полягає в тому, що вона:

1. Дозволяє здійснити глибший аналіз рівності. Оскільки пропонується більш широкий спектр показників для оцінки рівності, включаючи доступ до фінансування, підприємництво, представництво в органах влади та гендерну рівність у різних сферах. Це дає змогу більш детально проаналізувати, наскільки

результати економічного зростання розподіляються справедливо між різними групами населення.

2. Робить акцент на місцевому рівні. Тому що оновлена система включає показники, які відображають рівень розвитку різних регіонів країни та доступ до ресурсів на місцевому рівні, дозволяючи тим самим виявити дисбаланси в розвитку між різними регіонами та оцінити ефективність регіональної політики.

3. Звертає більшу увагу до інновацій. Це дозволяє оцінити здатність економіки до самооновлення та створення нових робочих місць, оскільки здатність до інновацій в сучасному світі є однією з ключовим вимог якісного економічного зростання.

4. Детальніше оцінює гендерну перспективу, включаючи гендерний розрив у заробітній платі, участь жінок в економічній діяльності та представництво жінок в органах управління.

5. Оцінює екологічну справедливість, який дозволяє оцінити, як екологічні проблеми впливають на різні соціальні групи.

Список використаних джерел:

1. Седляр Д., Седляр М. Інклюзивна модель як альтернатива традиційній моделі економічного розвитку. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Одеса 30 квітня, 2024 року. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 224-227.

2. Седляр М. О., Седляр Д. О., Кохно Л. М. Роль освіти в інклюзивній моделі економічного зростання. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна освіта: філософські, соціально-економічні, поведінкові аспекти»*: збірник матеріалів (18 квітня 2024, м. Херсон-Кропивницький, Україна) / за заг.ред. Варнавської І.В. Херсон-Кропивницький, ХДАЕУ, 2024. С. 131-134.

3. Inclusive Growth Index (IGI). *UNCTAD* URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/reportInfo/US.InclusiveGrowth> (дата звернення: 27.09.2024)

4. Inclusive Growth Commission. Making our Economy Work for Everyone. *RSA Journal*. URL: https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/reports/rsa_inclusive-growth-commission-final-report-march-2017.pdf (дата звернення: 27.09.2024).